

numero, & ordine procedatur in scientiis, rationes illae formales aliqua naturali proportione, & vinculo colligatur, & in una congrua ratione convenientes in unum collectae ad eandem spectabunt scientiam totalem, quae vero sunt inter se distictae, nec aliquam habent asimilitatem, & proportionem, distictas, & diversas constituant scientias; sic quia entia materialia, ut sunt motus subiectibilia, illiusque principium in se ipsi includunt, habent magnam connexionem, & naturale vinculum inter se, hinc occasione Doctores de his omnibus unam totalem scientiam construxerunt; idem de rebus mathematicis, de rebus metaphysicis, & metaphysicis, nimis enim longum est obiecta omnium scientiarum recensere, vide Averr. argum. Compl. & Jo. de S. Th. primo, quod nostra sententia non satis explicet punctum difficultatis; nam cum dicitur, quod licet eadem res materialiter inspecta possit ad plures attingere scientias, non autem formaliter propter diversum modum definiendi in una scientia, ac in alia; restat adhuc explicandum, in quo consistat haec diversitas in definiendo; & ex alio cap. nequit provenire, nisi ex diversitate immaterialitatis, & abstractionis, quia scilicet ex diverso modo apprehendi, sequitur diversus modus definiendi. Conf. non potest in nostra sententia reddi ratio, cur tot definitiones assignantur in una scientia ad illam pertinentem, nisi ad diversum abstrahendum modum deveniant: nam si dicitur hoc esse, quia omnes illae definitiones ab uno subiecto habent coordinationem, & dependentiam, explicandum remanet, unde fumatur illa coordinatio, quae unitatem illam constituit, si pro radice assignetur diversus modus definiendi, iam iste ex omnes definitiones particulae unantur, & continentur sub uno communi genere; Contra est, quia haec unio, & subordinatio non nisi ab abstractione, & immaterialitate potest provenire: ergo simpliciter respondere, idem scientiam esse unam, quia in ea considerata unantur in una ratione formalis obiecti, est petitiu principii, & negatio, huius enim ratio inquiritur. Accedit tandem, quod si unio in uno communi sufficeret ad unitatem scientiam, iam omnium una daretur scientia, nec esset ratio, cur omnes mathematicae scientiae non sint una scientia generis.

Resp. ex dictis satis sufficienter ex ratione formalis obiecti explicari unitatem scientiam, neque abstractionem aliquid conferre, nisi pro ipsa ratione formalis, & considerandi modo explicatur, declaratur autem, in quo hic peculiaris definitio, & considerandi modus consuevitque scientiae constat, non pertinere ad Logicam, sed ad unamquamque scientiam in particulari, sic Physica docet finem eius esse considerare entia naturalia, ut in hac communi ratione naturalitatis, & habendi principium motus, & quietis conveniant, sub qua deinde ratione descendit ad inferiora contemplando illa, ut propriam naturalitatem sub naturalitate in communem continentiam habent; Musica docet finem ipsius esse considerare puerum, ut in sonorum, & in gratiam huius varias proportionem, & affectiones ponderat. Mathematica in communem habet considerare quantitatem sub ratione mensurabilium. Metaphysica contemplatur omnia entia secundum rationes quasdam generales. Practica scientia operationes ut dirigibiles in materia morali, & falsum est, has diversas rationes formales originari a diversis abstractione, nam praeterquam quod haec abstractio, ut communiter explicatur, non satis explicat distinctionem scientiarum, cum multa unius abstractionis considerentur ab aliis scientiis, adhuc tamen haec causae non est vera, ideo corpus naturale est considerabile ut naturale, quia abstrahit a materia singulari, nec ista, ideo quantitas est mensurabilis, quia abstrahit a materia singulari, & sensibili, ergo haec abstractio non erit radix scilicet obiecti: sed radix erit propria natura consuevitque obiecti; petere autem, cur aliqua obiecta habeant naturas consimiles, & affines, aliqua non, alia ratio adduci nequit, nisi quia hoc est hoc, & illud est illud. Ex his liquet ad 1. conf. Ad 2. concedimus scilicet, atamen claritas, & commoditatis gratia haec scientiam simpliciter totalem in plures secundum quod totales diversimodum fuisse, ut supra diximus.

65 Secundum quod immaterialitas fit ratio distinctiva, prob. Tum quia in tantum res est intelligibilis, in quantum est a materia separabilis, eo quod intelligibile idem est, ac spirituale, & spirituale est principium est a materia derivatum, ergo in tantum res est intelligibilis, vel illo modo, in quantum est diversimodum a materia separabilis: quare radix scilicet rei hoc, vel illo modo erit diversa immaterialitas; & sic quod diversae definitiones sub eadem abstractione procedunt, licet diversas quidditates definiant in esse rei: dicuntur tamen eiusdem speciei, ut definitiones physicae, quia omnes eodem modo procedunt includendo materiam sensibilem motus subiectam, omnes erunt eiusdem speciei in esse scilicet propter consimilem definiendi modum. Tum 2. Arist. 6. Met. cap. 1. scientiam speculativam per triplicem abstractionem in tres scientias dividit.

Resp. ad 1. neg. assumptum, nam & ipsa individua materialia sunt intelligibilia, imo per ipsa intelligimus spiritualia, unde iuvamus pro statu illo in cognitione a rebus materialibus; & quamvis in scientiis debeat fieri abstractio ab individuis, hoc non est, quia individua sunt pro se intelligibilia, nam adus ipse abstractionis non praesupponit obiectum abstractum, sed quia scientia est tantum immaterialium, unde haec abstractio etiam in spiritualibus fieri debet, & proprie est abstractio spiritualis ab inferiori: falsum etiam est intelligibile idem esse, ac spirituale, nam entia materialia,

cum sint essentialiter talia, non possunt ut spiritualia concipi, falsum est quoque definitiones diversarum quidditatum in esse scilicet eiusdem esse speciei, ut art. 6. Sed ut penitus haec ratio solvantur not. quod cum assentit res materiales non cadere sub scientia, haec immaterialitas requiritur, vel dicitur conditionem, & praedicatum obiecti, & est falsum, quia materialis non potest ut immaterialis apprehendi; neque materialitas obiecti est ratio contingente ipsius quoad scilicet, quia etiam in spiritualibus dantur propositiones contingentes, ut Angelus movetur, intelligit, &c. vel se tenet ex parte potentiae, quatenus dicit modum, & medium cognoscendi, eo quia intellectus non percipit materialia modo, ideo per species immateriales, & in hoc sensu verum sunt illae propositiones, res materiales non cadunt sub scientia, materialitas impedit intelligibilitatem, & similes. Ad Arist. dicimus assignare scilicet scientiam scientiarum pves obiecta, & diversos definiendi modos, quos circumscriptur per abstractionem a materia, re vera tamen intendit assignare rationes formales obiectorum.

ARTICULUS II.

An scientia sit una simplex qualitas,

66 Inquirimus de scientia totali, & praecipue habituali; fateor autem haec difficultatem esse potius animalicam, quam sit communis omnibus habitibus, praesupponitque cognitionem, quomodo fiat intensio qualitatibus; verum quia in quest. proem. cuiuscunque scientiae quaeri solet, an illa scientia sit una, & quam unitatem habeat, nequeat explicari nisi simpliciter habitualis scientiae investigetur, idcirco haec movemus dubitationem, quantum nostro instituto sit erit, reliqua ad lib. de Anim. remittimus.

Prima extrema opinio docet scientiam esse unam simplicem habitum per primam demonstrationem illius scientiae acquisitionem facilitatem intellectum, non solum circa illam demonstrationem, sed etiam circa omnes, quibus perficitur per quandam extensionem, ita D. Thom. p. 2. q. 94. art. 4. ubi Cajet. Med. Val. disp. 80. Val. qu. 6. de habit. p. 2. Salas trad. 2. de disp. 9. sed. 1. Ruy. quest. 1. proem. Log. Celest. disp. 1. Log. sed. 4. Compl. disp. 10. qu. 1. Jo. de S. Thom. qu. 27. art. 2. Distinctum autem, quo pacto habitus ille dicitur extendi ad alias concl. postquam secundum essentiam per primam demonstrationem fiat acquisitus; nam Cajet. ait, quod in intellectu est potentia ad scire, primam, secundam, tertiam, & ceteras concl. cum habitus acquiritur, perficit intellectum quoad primam potentiam, per 2. demonstrationem extenditur ad perficiendum intellectum quoad 2. potentiam, & sic deinceps, fives sunt plures illae potentiae in intellectu, sive una formaliter, & virtualiter multiplex; hoc modo igitur dicitur extendi, quatenus intellectus non remanet interminatam erga 2. demonstrationem, sed terminatur per habitum, cui subiecitur. Jo. de S. Th. ait extendi non per acquisitionem novae entitatis; sed per acquisitionem novam speciem. Val. & Salas admittunt novam entitatem in habitu per 2. demonstrationem, quae tamen non fit eadem rationis cum entitate habitus, sed modus quidam. Ruy. & Celest. quod sit omnino eiusdem rationis, sicut calor intensioe acquisitus est eiusdem rationis cum praesente calore.

67 Secunda sent. extrema est Scoti multiplicantis habitus ad multiplicationem conclusionum, & demonstrationum in scientia, ita ut quot sunt conclusiones demonstratae, tot sint habitus generati speciei distincti; ita 6. Met. quest. 1. & qu. 3. pro. D. & T. & 1. d. 3. qu. 7. ad 2. princ. & 3. d. 25. quest. 2. in fin. & d. 31. D. & d. 26. L. ipsum sequuntur omnes Scotiferae ut Liche. & Tatar. in prol. cit. Bassol. quest. 6. Ant. And. 6. Met. quest. 1. Zerb. quest. 3. Fabr. disp. 3. Meur. quest. 6. proem. Met. Paris. quest. 1. proem. Log. & 1. Post. quest. ult. Camer. quest. 16. Log. Fuent. quest. 4. Log. disp. 3. art. 2. Canon. 1. Phys. quest. 1. item Nominales omnes & ex recentioribus Gonimb. 1. Post. cap. 23. quest. un. art. 4. Sarr. disp. 44. Met. sed. 11. Hurt. disp. 16. de Anim. sed. 4. Arriag. disp. 1. Log. sed. 3. Averla quest. 49. Phil. sed. 7. Moril. disp. 12. Log. quest. 4. Blanc. disp. ult. sed. 8. Amic. trad. 27. d. 4. quest. 1. dub. 2. & 3. Tol. quest. 7. ult. & ali.

Tertia media sent. est quorundam apud Rubion. quest. 7. profertur autem conclusiones in scientia demonstrationes esse duplicis generis, vel enim demonstrant diversas passiones de diversis partialibus subiectis, & harum dantur habitus speciei distincti, vel demonstrant diversas passiones de eodem subiecto, & hoc dupliciter, vel successively, & distinctis demonstrationibus, & de istis dantur habitus speciei distincti partiales, vel simus, & eodem a quo demonstrativo, si scilicet, de omnibus passionibus fieret una propositio de praedicto copulato, ut omnis homo est risibilis, admirativus, disciplinabilis, &c. & tunc concedit de istis omnibus dari unum habitum speciei infimae.

68 Dicimus tamen ad multiplicationem conclusionum in scientia seu proprietatum, sive pluribus, sive unica demonstratione demonstrantur, multiplicari habitus speciei distinctos, & consequenter scientiam totalem non esse unam speciem, & simplicem habitum, sed plures; ita Doctor. cit. & pro. ab ipso duabus recipiunt rationibus 6. Met. quest. 1. quibus tam nominales, quam recentiores utuntur, ut est videre maxime apud Greg. quest. 3. pro. art. 1. Prima ratio, actus circa illas concl. specie distinguuntur, ergo habitus in illas inclinantes, & ab illis actibus producti erunt speciei distincti; antec. prob. actus illi, qui sunt scientiae actuales, tales,

tiales, habent diversae specie obiecta, ergo specie distinguuntur, nam ut cum Arist. art. prec. diximus ex distinctione obiectorum debet inferre specificam distinctionem actuum; ant. prob. actus scientiarum vel sunt de passionibus diversorum subiectorum, vel de passionibus eiusdem subiecti, primi jam differunt quoad passiones, secundae media, & principia, ut cum de celo demonstratur inchoatis, & est falsum, quia materialis non potest ut immaterialis apprehendi; neque materialitas obiecti est ratio contingente ipsius quoad scilicet, quia etiam in spiritualibus dantur propositiones contingentes, ut Angelus movetur, intelligit, &c. vel se tenet ex parte potentiae, quatenus dicit modum, & medium cognoscendi, eo quia intellectus non percipit materialia modo, ideo per species immateriales, & in hoc sensu verum sunt illae propositiones, res materiales non cadunt sub scientia, materialitas impedit intelligibilitatem, & similes. Ad Arist. dicimus assignare scilicet scientiam scientiarum pves obiecta, & diversos definiendi modos, quos circumscriptur per abstractionem a materia, re vera tamen intendit assignare rationes formales obiectorum.

Resp. Thomist. actus illos specie distinguuntur in esse rei, & quo ad rationem subiecti formalem, non in esse scilicet, & rationem subiecti, quae est vel abstractio a materia, vel ratio, & rationem scilicet, vel ut ait Ruy. comexio, & dependentia principiorum eiusdem scientiae a divinitate; nam licet in scientia totali sint diversa, fives invicem tamen supponant, & unum ab aliis dependet, ut in Philosophia principia lib. de celo supponunt essentialiter principia communia corporis naturalis, principia lib. de gen. dependent a principis lib. de celo, & sic de aliis, idem in Logica apparet, nam principia lib. prior. praevigunt principia lib. praedicab. praedicab. & perierim. principia lib. top. eloc. & post. dependent a principis lib. prior. & propter haec dependentiam, quamvis inesse rei sint diversi, non tamen in esse scilicet.

69 Sed iam art. praed. ha resp. rejecimus: nam arg. procedit de obiectis in esse scilicet, hoc enim non fit aliud, quam cognoscibilitas obiecti, non quacuque, sed modo illativo, seu ut per demonstrationem est scilicet, ergo scilicet, ut in demonstratione funtuntur, sunt diversi, erunt in esse scilicet diversa. Tum quia esse hoc esse scilicet est abstractio a materia, adhuc non solvitur argumentum, nam abstractio, licet si consideretur in ordine ad terminum, a quo fit, ut sunt singularia in prima abstractione, materialia scilicet in secundam, & quacunque materia in tertia, possit fieri eiusdem rationis, a tamen si per dicitur terminus ad quem, scilicet, res abstracta, est omnino diversae rationis, sicut res illae specie distinguuntur, diversaeque passiones, & media includunt, ac veritates complexas, specificatio autem scientiae non debet sumi ab abstractione, ut respicit terminum a quo, nam sic est conceptus negativus, sed ut respicit terminum ad quem; Si vero per rationem, sub qua intelligitur ratio formalis obiecti, & modus tanquam adus ipsius, adhuc urget arg. quia haec ratio formalis est tantum una generis in scientia totali; ut patet in naturalitate, quae genus est ad naturam celestem, mixti, &c. Tum quia est eadem fit, tamen in demonstratione, ut sumitur cum diversae passione subiecti, constituit diversa principia, & complexas veritates, saltem partialiter, ut dicebamus, ergo conclusiones deductae erunt diversae speciei. Tandem conexio illa principiorum non inferre identitatem specificam, aliter scientia subalternans, & subalternata esset una scientia, quia sunt connexae quoad principia; tamen quia major dependentia reperitur in causis essentialiter subordinatis, ut sunt causa prima, & secunda, quae inter principia communia, & particularia, at illa dependentia potius arguit distinctionem specificam, quam identitatem; ideo eventit inter assensum conclusionis, & assensum principiorum, & inter habitum concl. qui dicitur scientia, & habitum principiorum, qui vocatur intellectus, inter primam, & secundam operationem intellectus.

70 Secunda ratio princ. desumitur a Scoto ex separatione, nam videmus, quod poterit quae habeat primam concl. scientiae, & consequenter habitum facilitantem potentiam erga illam concl. non tamen erga alias, sicut habet, qui perfectae acquirunt totalem scientiam; imo progressu temporis poterit haberi habitus circa decimam, vel centesimam concl. & amitti habitus circa primam, ergo non est idem habitus facilitans potentiam circa omnes concl.

Resp. concedendo in princ. habitum illum non inclinare potentiam ad omnes conclusiones scientiae, vel propter defectum speciem repraesentantium conclusiones illas, & defectum applicationis, seu exercitii ipsius potentiae; vel quia novis illis actibus peritur habitus, quia ratione idem essentialiter prius erant impotentes ad concurrendum, postea fit potens, quae perfectio poterit provenire, vel quia determinata intellectum secundum aliam, & aliam potentiam, ut Cajet. vel quia accipitur de novo, modum quandam diversae rationis a seipso, ut Val. vel tandem quia peritur per additionem entitatis eiusdem rationis, ut Celest.

Itae respon. non juvant. Tum quia falsum est, habitum intrinsece habere vim facilitandi potentiam, ergo omnes concl. nam habitus ex primo actu scientifico productus, quicquid habet virtutis ab illo actu recipit; sed nequit producere habitum includentem vim facilitandi potentiam in omnes actus. Tum quia poterit quis post 4. vel 6. concl. elicere errorem actum circa obiectum scientiae, ergo si unicus esset habitus omnium concl. idem habitus esset simul scientia, & error, quod repugnat. Nec valet respon. Cajet. quoniam etiam approbat Arriag. non sequi repugnantiam, quia non est respectu eiusdem concl. sed diversae. Non valet, quia error, & scientia sunt diversae species essentialiter dividendes habitum in communi, ergo non possunt eidem habitui convenire; sive in ordine ad idem obiectum, sive respectu diversorum, aliter idem habitus in duobus speciebus, tum quia ut notat Greg. cit. adhuc esset error, & scientia respectu eiusdem; nam si ille talis elicitur loco erronei actus actum oppositum scientificum, vel si post elicitionem erroris mutaret sententiam, idem habitus inclinaret in illum oppositam concl. veram, & sic in se esset scientificus habitus illius concl. & tamen idem omnino inclinabat in actum erronei oppositum, ergo esset habitus erroneus, & scientificus respectu eiusdem; tum quia si admitteretur solam respectu diversorum, adhuc esset principium, nam error 2. concl. est compossibilis cum scientia prima, incompossibilis cum scientia secundae, ergo habitus scientiae primae non est idem cum habitu scientifico secundae; prob. consequ. quia habitus scientificus primae est compossibilis cum habitu erroneo secundae, cum quo est incompossibilis habitu scientifico secundae.

71 Deinde impugnantur fingillatim; nam prima non valet, quia etiam si acquireretur species de novo, non statim redditur facilis intellectus, sed difficultat assentit illi novae conclusioni, quae difficultas tollitur per exercitium, signum evidens dari novam erga in intellectu, nam habitus est quaedam facilitas potentiae habitus aliquod obiectum ex frequentatis acibus acquisita, ut in lib. de Anim. dicimus. Nec resp. Cajet. fatiscat, imperceptibile enim est, quo pacto habitus determinet intellectum secundum unam potentiam, & non secundum aliam, si enim habitus potens est pericere, & intellectus est potens perici, & sunt simul unita, quomodo ipsum intellectum non perficiet secundum ultimum suae potentiae, & quomodo deinde omnino immutatus pericit de novo, & redditur potens, & perfectus? aliqua ergo mutatio erit in habitu. Quod si admittatur nova entitas modalis, & non evitatur, & difficultas, nam actus producens modum poterit primo acquiri, & difficultas, nam actus producens modum poterit primo acquiri, & tamen est diversus ab illo actu, ergo non poterit habere vim producendam eundem habitum, sed alium diversum; tum quia poterit quis obviifcere primae concl. & consequenter amittere habitum circa illam, retinere tamen cognitionem, & facilitatem erga alias, ergo haec facilitas erit cognoscitio, & facilitas modalis, de cuius ratione est, quod non possit esse sine re, cuius est modus. Nec poterit dici, quod illud additum sit entitas eiusdem rationis, quia si prius non inclinabat potentiam ad omnes, nec postea, cum sit eiusdem rationis, & virtutis, & solum differet in ex parte intentionis: tum quia si quis eliceret actum ut a, circa primam concl. alius vero eliceret 4. actus circa 4. conclusiones, quorum quilibet sit unum, isti habebunt aequalem habitum in intentione, stante ista opinione, & tamen habitus primi solum inclinaret in primam concl. habitus secundi in 4. ergo intensio habitus per partes eiusdem rationis non sufficit, ut plura, & diversae respiciat obiecta, sed nova entitas, & alterius rationis exigitur in intellectu.

Ex quibus manet etiam reprobanda media sententia ponens habitum illum ex unica demonstratione de praedicto copulato generatum; nam praeterquam quod omnes rationes formatae contra primam, urgent contra illam; magis adhuc refellitur, nam si passiones illae, ut diversae acibus cognoscuntur, sunt diversae rationis, & possunt habitus speciei distinctos producere, ex hoc; quod unus esset, ergo non unum, sed diversos producerent habitus, tum quia falsum est posse unico adu cognosci, ut dicemus.

Solvuntur Objectiones.

72 In oppos. argum. 1. a simili, nam habitus principiorum non est ab habitu scientiae distinctus, unde Arist. 6. Eth. cap. 7. sapientiam ait esse scientiam, & intellectionem. Prudentia, quamvis sic circa plura diversa, & specie distincta, est una. ex Arist. cit. cap. ult. fides insula est unus simplex habitus, quamvis articuli crediti sint diversi. Temperantia est una, & tamen possit quis habere temperantiam circa cibum, non circa potum aut res venereras, idem de iustitia, & ceteris virtutibus moralibus, sive iustis, sive acquisitis dicendum. Caritas inclinat in amorem Dei, & proximi, in dilectionem amiel, & inimici, & est sic maior difficultas circa amorem inimicis, non ob id novus, & distinctus habitus charitatis ponitur. Potentia est una, & tamen fertur in diversa specie obiecta, ut unica visio oculis fertur in imaginem, & si species obiecta sunt diversae. Unico actu videtur sensibile proprium, & commune, ut quantitas, & ab alio, id est sensibile commune respectu visus, quia est a tactu perceptibilis, ista est proprium, & tamen genere differunt. In Angelis admittunt Theologi species un-

niverales rerum specie distinctarum, insuper afferunt eadem visione beatificam videre Deum, & creaturas in Verbo, per novum respectum terminationis. Tandem eadem ratio extenditur ad plures terminos, ergo idem dicendum de habitu scientie, scilicet quod diversitas obiectorum, & concludit non inferat distinctionem speciem habitum, nam sufficit, in aliquo modo conveniant in una ratione scibilis.

73 Resp. has rationes petere longiorem disputationem in lib. de Anim. vel in Theol. discutendam, & precipue an habitus, & actus speciem ab obiectis, tum formalibus, tum materialibus, ut docent Hurrad. & Ariag. an solum ex formalibus, ut affert communis cum Scot. cit. pro nunc igitur breviter dicimus, falsum esse, habitum principium esse idem cum habitu concludit, nam sicut actus principii est causa actus concludit, ita habitus principii, mediante actu est causa habitus concludit. Aristot. autem, vel loquitur de sapientia pro qualibet facultate intellectiva, vel pro Metaphysicus minus est principia aliarum scientiarum probare, quo sensu dicitur potest scientia, & intellectus eminenter, non formaliter, & quocumque modo sumatur, non unquam dicitur unum habitum formaliter, sed plures, unum vero unum genericum, ut artic. seq. Prudentia dicitur una ab Aristot. non specificum, sed genericum, ut explicat Scot. 3. d. 36. L. Fides infusa, inquit Doctor, d. 23. D. est una specie, quia unica specie est ratio formalis assentiendi rebus fidei, scilicet auctoritas revelantis Dei, non enim assentiuntur creditilibus ex propriis rationibus illorum, sed ut sunt a Deo revelata, ac scientia tendit in concludit, non tantum propter principia secundum propriam veritatem, quantum principia habent ex terminis, sed etiam secundum propriam veritatem, quam ipsa conclusio habet ex terminis aliam a veritate principii, illa enim est veritas mediata, hæc immediata: idem ad multiplicationem concludit, multiplicat specie scientia: Meursi. tamen docet fidem infusam etiam specie distingui ad multiplicationem credibilium, contra Doctor, citat.

Temperantia, si habet unam rationem formalem specificam honestatis, est una species, & simplex qualitas, quamvis obiecta materialia sint diversa, nec nova difficultas, que circa aliquod obiectum scilicet circa potum exercitur, debet argere distinctum habitum in voluntate, sed solum in potentia sensitiva; nam obiecta ista possunt dupliciter considerari, vel in ordine ad potentias rationales, & sic merè materialia sunt, quia hæc potentia solum rationem formalem virtutis in ipsis considerant, & appetunt, parum curando de diversitate specifica inter se, vel in ordine ad potentias sensitivas, & hoc modo sunt obiecta formalia, propter diversam specie delectabilitatem, quam habent, & sic diversos actus, & habitus specie caudant, quare habitus circa temperantiam cibi potest adhuc habere difficultatem circa potum, quia novo indiget habitu, non in voluntate, sed in potentia apprehensiva, & appetitiva sensibili. Vel dicendo temperantiam, & ceteras virtutes morales habere unitatem genericam, non specificam, ut præfertur de iustitia docet Scot. 3. d. 21. & idem de infusis dicendum, quæ tamen à Scotis negari solent. Caritas est una specie, quia est unius obiecti formalis scilicet amoris Dei propter se, & amor proximi sive amici, sive inimici non differt nisi materialiter ab amore Dei, ut ostendit Scot. 3. d. 28. & licet aliqua difficultas sentiat, hoc est propter potentiam sensitivam irascibilem, ut de cibus diximus.

74 Potentia est una, quia non specificatur à quolibet obiecto inæquato, sed ab obiecto adæquato, cum sit universalior, & universalis respectu obiectum; non sic habitus; aliter unus crederet respectu omnium actuum, sicut una potentia, unde mediam tenet viam inter potentiam, & actum; nam potentia eadem numero potest in plures actus specie tendere, actus idem numero in unum numero obiectum, at habitus idem numero, & simplex in plures conformes actus. Oculus non unica visione attingit colores imaginis, sed plures, signum evidens, quo plures sint colores, quo maiori attentione oculum indigere, ut imaginem prospiciat, Quantitas ab oculo non videtur propria specie, sed specie coloris, unde se habet quasi obiectum materiale. Species illæ universales in Angelis negantur à Scot. 2. d. 3. quæst. 10. & si admittentur, non valeret paritas, quia species illæ essent à Deo infusæ, at habitus, quia generatur ex actibus, non nisi in similes actus, à quibus produciunt, potest inclinare, & quia actus specie distincti habent diversas specie divinitatis, ut iam probatum est, idcirco non possunt dari habitus illi universales. Beati, si tendunt in Deum, & in creaturas diversis actibus, ut probabiliter docet Scotus 3. d. 14. quæst. 2. argumentum non urget, si vero unum actu, ut ibid. asserit Doctor, & quæst. 3. prol. Y. & c. 1. d. 1. quæst. 2. art. 2. dicitur creaturas esse obiecta secundaria, & materialia, non primaria, motiva, & formalia, cognoscuntur enim non secundum propria evidentiæ, & in seipsis, sed secundum claritatem divinæ essentie: ideo non est paritas, nam loquimur de obiectis formalibus specie diversis; & si valeret, probaret etiam unum habitum esse omnium rerum, sicut unica visione beata videri possunt omnes creature possibilis, Tandem assumptum de relatione est falsum, ut diximus disp. 8. quæst. 6. art. 2.

Secundo argunt ratione, Tum quia scientia est una species qualitatibus, sed nulla species est ex pluribus speciebus constituta, ergo nec scientia, ma. patet, quia recte interunt, habitus, est una scientia, ergo una qualitas. Tum 2. sequeretur, habitum de ente creato posse perfectiorem esse habitu de Deo, nam ille sit ut

decem, ille continet viginti habitus particulares, quorum quilibet sit perfectus ut unum, includit viginti gradus perfectionis, ergo perfectior. Tum 3. qui acquiritur habitum circa primam conclusionem, facilius deinde cognoscit secundam, sicut sciens unam cantationem, facilius canit ceteras, ergo idem habitus inclinatur adus diversis, nam habitus esse facilitas. Tum 4. per rationem formalem subiecti demonstrantur omnes passionibus de iplo, ergo unicus habitus harum passionum, quia unum obiectum motivum, & formale. Tum 5. habitus istius secundum non sunt diversæ qualitates species, ergo tempore erit verum dicere scientiam esse unam simplicem qualitatem. Tum 6. si scientia totalis esset quæ ex pluribus aggregatur, ergo formaliter esset relatio, & ordo; quod est falsum. Tandem eadem scientia est contrariorum, quamvis specie distinguantur, ergo &c.

Respond. ad 1. ma. valore de scientia partiali, & unius concludit & de unitate intrinseca, & de ista recte inferitur, quod sit una qualitas specificæ, non de totali, & unitate obiectiva, que solum dicitur una genericæ, ut artic. seq. Ad 2. habitus de ente creato semper erit imperfectior obiectivè, licet intensivè, vel extensivè sit perfectior, quod non implicat; tum quia illi viginti habitus non consistunt unum essentialiter habitum, ut viginti, sed sunt plures habitus, ut infra, Ad 3. quia acquiritur habitum primæ conclusionis, facilius cognoscit ceteras non per facilitatem inclinantem determinatè ad adus aliquo modo conformes propriis actibus, nam idem habitus per concomitantiam juvat potentiam ad efficiendum actus alterius rationis, quatenus illi conveniunt in ratione genericæ cum actibus propriis illius habitus; & quo magis adus isti conveniunt, eo magis habitus juvat, sicut exercens actum unius virtutis, facilius exercet adus alterius, quia per primum affertur obediens recte rationi, & bonum honestum amare, in qua ratione adus illi conveniunt, & committens unum peccatum, promittens aliud committit, iuxta illud *abysse abyssum invocant*, quia per primum peccatum sit promptior ad aspernandum rectum dicendum. Ad 4. iam diximus supra, in casu quamvis sit unum obiectum formale remotum, scilicet, definitio subiecti, proximum tamen, scilicet, principia demonstrationis, sunt diversa, tum quia ipsa met definitio aliter sumitur in una, ac in alia demonstratione, scilicet in una, ut est causa virtualiter continens unam passionem, in alia ut virtualiter continens aliam, quare est aliquo modo diversa ratio formalis causandi. Ad 5. non negamus habitus formales, & partiales esse simplices qualitates, sed habitus totales, & genericos. Ad 6. si per scientiam totalem intelligitur aggregatio, & ordo partialium habituum, concedimus sequela, at tamen communitur, vel immixtum pro habitibus ipsis partialibus, vel pro habitu generico continente partiales, ut explicabimus art. seq. idcirco neg. seq. Ad ult. opposita pertinent ad eandem scientiam, non quia eandem specie cognoscit sit ipsorum, sed quia scientia totalis habet explicare omnia, quæ ad invicem aliquo pacto sunt connexa, præcipue in cognitione, qualiter se habent opposita, nam unius cognitio juvat ad cognitionem alterius.

76 Tertio, pro media sent. arg. possunt unice actu omnes passionibus subiecti per eius definitionem demonstrari, ergo si sepius iteretur actus iste, generabitur unicus habitus inclinans in omnes passionibus subiecti; conseq. patet, quia si unice est causa, unicus quoque erit effectus, anteq. prob. sicut potest de omnibus prædicatis quidditatibus confici unica propositio de prædicato copulato, dicendo, homo est substantia corporea animata, sensitiva, rationalis, quæ unice actu cognoscitur, ita poterit de omnibus prædicatis in quale accidentale inseparabiliter, ut sunt passionibus, confici unica propositio conlans ex prædicato copulato, & demonstrari per definitionem de subiecto, y. gr. omne animal rationale est risibile, disciplinabile, admirabile, &c. homo est animal rationale, ergo est risibile, disciplinabile, admirabile, &c. patet paritas, quia non minus prædicata quidditativa in nostra sententia distinguuntur à subiecto, quam passionibus, scilicet formaliter.

Resp. neg. anteq. & ad prob. neg. paritas, quia etsi prædicata quidditativa formaliter distinguuntur à subiecto, at tamen sunt rationalitate, ut integret unam rationem formalem completam; hinc quamvis sciuntur considerata explicatur actu specie distincto, non tamen ut in uno subiecto unita intelliguntur, non sic passionibus, quæ magis formaliter distinguuntur à subiecto, quam prædicata quidditativa; etenim passionibus simul sumptæ non faciunt unam realitatem completam, & consequenter non possunt unice actu concipi, sed potius plures actibus simul, unde non est una demonstratio, sed plures, nec unicus generabitur habitus, sed diversus.

ARTICULUS II.

Qualis sit unitas scientia totalis.

77 Declaramus hucusque dari diversas totales scientias, quæ non sunt unus simplex habitus, sed plures, quod sunt concludit in una totali scientia demonstratæ; videndum restat, quo pacto illi partiales habitus constituent unam scientiam totalem.

Aliqui, inter quos citantur Nominales, docent partiales habitus v. gr. Logicales unam Logicam constituere solum unitate aggregationis, sicut plures lapides unum cumulum faciunt. Ab his parum distat Hurrad. disp. r. Met. 5. 190. & seq. asserens in scientia totali per totos habitus omnino disparatos, quod sunt species specialissima

nam in ipsa consideratæ, & omnes istos habitus integrare scientiam totalem per aggregationem. Quidam vero sufficienter, hos habitus unam scientiam totalem specie infima componere unione per se, vel in esse Physico, vel in esse artificiali, quomodo lapides, & ligna, quamvis in esse Physico sint diversarum specierum, attamen unam domum componunt, quæ in genere artificialium erit unum per se artificium in specie infima.

Dicendum est, scientiam quamlibet totalem esse unam, non aggregationem, aut unione per se Physica, sed artificiali, quæ tamen non erit dicenda unius quæ. cum Scotis, prob. primo, quod cit. & præcipue 6. Met. quod per aggregationem; tum quia obiecta partialia dicatur non per obiecto totali, & adæquato, ut lapides in cumulo, sed aliquo nexu per se, ergo scientia ipsorum non constituent scientiam totalem, quæ est de obiecto adæquato, ut aggregatio quadam unitate. Tum quia non daretur ratio, cur v. g. primò Metaphysica, vel Theologia ante ceteras scientias non addicatur, & cur Philosophia ex conclusionibus naturalibus, & logicis, vel supernaturalibus non integretur; sicut parum retè, quod cumulo ex his, vel illis lapidibus construat, ob quod sunt accidentalia ordinata. Accedunt specialiter contra Hur. rationes, quibus quæ. præc. art. ult. ostendimus inferiora in esse scibilis potius ad superiora reduci, quam è contra.

78 Secundo, quod non unione per se Physica, prob. quia hæc unio vel esset ex actu, & potentia, & hæc non cadit inter qualitates species perfectas, & completas, nec poterit assignari, quinam habitus se habeat ut potentia, quinam ut adus, cum quilibet, vel saltem maior pars habituum possint prius, vel posterius alio acquiri; & quando una conclusio ab alia pendet, non est dependantia in genere causæ materialis, & subiectivæ, sed potius in genere causæ efficientis, ergo idem de illarum habitibus dicendum. Vel hæc unio esset intensiva, & hoc non, quia licet possit qualitas intendi, non tamen per gradus alterius speciei ut calor non intenditur per albedinem, sed per alium calorem ejusdem speciei; isti habitus specie distinguuntur. Vel tandem esset unio extensiva, quæ nequit admitti in rebus spiritualibus, quæ partibus extensivis carent, tum quia partes extensivæ sunt ejusdem speciei; & tandem prob. quia actus, ex quibus generantur isti habitus, non sunt unione per se physica uniti.

Tertio, quod habeant unionem per se in genere artificialium, patet ex supradictis, nam prædicamenta rerum dicuntur quadam opera artificialia, eo quia se habeant ut mansiones quadam, in quibus speciales rerum series suo ordine collocantur, non totaliter hominum arbitrio, sed fundamento, & occasione ex rebus ipsis determinatis, ita de scientiis dicendum, quod Logica v. g. dicitur totalis scientia, quia ex illis partialibus habitibus constat debito ordine dispositis nobis orbis Logicalem speciatam, sicut domus est unum artificium opus, non totaliter hominum arbitrio constructum, sed habitu respectu ad conditiones partium, ex quibus constat, ut graviora deorsum, leviora sursum disponantur, quæ ratione nexu quodam naturali dicuntur inter se unita. Cæterum non debet hæc unitas in genere artificialium scibilium dici specie infima, nam obiectum totale, & adæquatum totius scientia dicitur unum, & opus quoddam artificium in genere scibilium, & tamen non est unum, ut sic unita specificæ, sed potius generica, nec obiecta partialia in genere scibilium se habeat, ut numero differentia, ergo idem de habitibus dicendum, cum quilibet suam unitatem ab obiecto desumat; quamvis hoc possit reduci ad quæ. de nomine.

79 Sed restat adhuc explicandum, quodnam sit fundamentum, & nexus, quo habitus isti uniri dicantur in una totali scientia, & quo pacto scientia dicatur una genere, vel specie. Pro cuius notitia not. Scot. in Met. cit. quod quæ considerantur in scientia, ita se habeat, quod aliqua virtualiter continentur in uno, scilicet, quando per quidditatem ipsius possunt illa demonstrari, ita se habeat passionibus respectu proprii subiecti; aliqua vero potentialiter continentur in uno communi, & est cum per quidditatem ipsius non possunt adæquate demonstrari passionibus, sed bene sub iplo contingit potentialiter ratio adæquata demonstrandi passionibus illas de proprio subiecto; ita se habeat genus, quod virtualiter continet proprias passionibus, quia possunt de iplo per suam quidditatem demonstrari, tamen passionibus inferiorum specierum non nisi potentialiter, verbi grat. risibilitatem hominis animal potentialiter continent, quæ sic continent sub se quidditatem hominis, per quam risibilitas est demonstrabilis, quæ continentia verè habet fundamentum in re.

80 Quoniam autem ex continentia aliorum, ut diximus, sub aliquo communi sumitur unitas scientiæ, sequitur, inquit Doctor, quod triplex habitus potest in aliqua scientia assignari, unus est habitus formalis, & verè scientificus, qui formaliter inclinatur in cognitionem alicujus concludit demonstratæ; aliter dicitur habitus virtualis, qui solum virtualiter est scientificus, quia formaliter non inclinatur in cognitionem concludit, sed alicujus virtualiter continentis passionibus de iplo demonstrabilibus, qualis est habitus cognitionis quidditatis subiecti. Tertius tandem dicitur potentialis, quia potentialiter inclinatur etiam in cognitionem scientificam, nam formaliter inclinatur in cognitionem alicujus quidditatis, & ex hoc virtualiter inclinatur in cognitionem propriarum passionum, & cum hoc potentialiter quoque inclinatur in cognitionem passionum inferiorum de ipsis per proprias rationes demonstrabilium. Habitibus formalis, seu

Moseri & Bellini Tom. I. Logica.

conclusionis dicitur unum unitate specificæ, tam intrinseca, quam extrinseca, & obiectiva: sicut una specie est conclusio scibilis; at habitus virtualis dicitur unum unitate specificæ intrinseca, obiectivè tamen, quia obiectum virtualiter continet plures cognitiones specie distinctas, quamvis in se esset species infima, dici poterit unum unitate generis proximi: & tandem habitus potentialis, quia communior est, erit minus unus, scilicet, unitate generis remoti: non dicitur autem unum unitate generis per prædicationem, ita ut sit genus de illis predicabile in quid, quia habitus quidditatis subiecti est omnino specie distinctus ab habitibus concludit, sed solum per virtutalem continentiam plurium specie distinctorum quoad cognosci, ita colligitur etiam ex 1. d. 3. q. 7. in fine.

Dices, si obiectum est unum specie, quomodo scientia ipsius potest esse una genere proximo? & si erit de aliquo universalissimo, puta de ente solum, non descendendo ad inferiora, quo pacto scientia ipsius erit una genere proximo, si obiectum est remotissimum, & communissimum? Resp. ex Scoto 1. cit. quod species specialissima, quamvis sit una specie infima, tamen virtualiter includit plurima, quamvis sit una specie infima, & consequenter se habet in plurima suo modo distincta specie, & obiectivè se habet in plurima veluti quodam genus: idcirco habitus quidditatis illius poterit dici unum unitate generis proximi in causando, & virtualiter continentino plura specie distincta. Ad 2. si valeret, concluderet cognitionem universalis non debere esse unam specie, & numero, sed genere, vel specie tantum; quare dicimus unitatem obiectivam, quam habitus sumit ab obiecto, non esse intrinsecam, sed extrinsecam, unde non necessario eadem debet esse unitas scientiæ, & obiecti, sed sufficit, ut aliquo modo specificetur ab obiecto; & quia in continendo virtualiter proprias passionibus eodem modo se habeat omnia obiecta, sive sint communissima, sive species infima, vel media, eodem modo quoque specificabunt unam scientiam, quod sit unius generis proximi: tum quia unitas generica obiecti est unitas generis in prædicando, at unitas scientiæ est unitas per virtutalem continentiam.

QUESTIO IV. De subalternatione scientiarum.

81 Dantur aliquæ scientiæ ad invicem subordinatæ, aliæ vero omnino disparatæ, itæque distinetur ex declaratione illarum, quæ enim non habent conditiones subordinatam, disparatæ dicuntur: hæc igitur subordinatio nuncupari solet subalternatio, quæ unam scientiam subalternantem denominat, illam scilicet, sub qua ponitur alia scientia, alteram denominat subalternatam, quæ subalternanti supponitur. Ad hoc autem ut aliqua scientia alteri subalternata dici possit, tres requiruntur conditiones secundum commune sententiam, prima, ut subalternata habeat pro subiecto aliquid contentum sub obiecto subalternantis: secunda ut supra hoc obiectum addat differentiam accidentalem: tertia ut sua principia demonstrantur in scientia subalternante.

Si verò alie assignantur conditiones, vel ad istas reducuntur, ut quod scientia subalternans demonstrat propter quid, subalternata demonstrat quia, quod subiectum subalternatæ: se partim idem, partim diversum cum subiecto subalternantis, & similia: vel non sunt necessariae conditiones, talis est conditio assignata à Dur. quæ 7. prol. num. 11. quod scilicet, finis subalternatæ pendeat à fine subalternantis, hæc enim conditio proprie verificatur in scientiis practiis, quando subiectum unius se habeat, ut instrumentum, vel ut medium respectu subiecti alterius, ut segum est subiectum, & finis intrinsecus frænefactive, quæ subornatur egredi, cuius finis, & subiectum est eisdem quid, ad quem frenum inseritur, at in speculativis non necessario requiritur, nam musica est arithmetice subordinata, & tamen obiectum illius non est propter obiectum istius, possit tamen hæc conditio ad bonum sensum reduci, si per ipsam dependentia principiorum subalternatæ à principii subalternantis detur intelligi. Has ergo tres conditiones declarare debemus.

ARTICULUS I. Explicantur primæ duæ conditiones.

82 Circa primam conditionem non est multum immorandum, nam omnes conveniunt obiectum subalternatæ debere contineri sub obiecto subalternantis, quatenus si subalternata speciem aliter non abscit contemplandam; sub obiecto subalternantis, tanquam species sub genere continetur, vel si idem omnino obiectum consideret, quia tamen supra illud addit differentiam aliquam accidentalem, ut dicitur, adhuc contineri dicitur sub obiecto subalternantis; nam homo albus, v. gr. ut sic, erit quid sub homine contentum; & hæc conditio assignatur ab Arist. 1. Post. 10. & 20. ubi docet Aristot. obiectum subalternantis debere aliodeo pacto esse idem unum obiecto subalternatæ; & ratio ipsa iudat, quia omnis conditio scientiæ præcipue ortum ducit ab obiecto, ergo si una scientia alteri subalternatur, & ab illa dependet necesse erit obiecta illarum ut subalternata adinvicem, & ordinata se habeant, quæ ratione ut notat Amic. tract. 27. disp. 4. q. 5. dub. 1. contra Caiet. hæc conditio non erit accidentalitatis scientiæ subalternatæ, sed de per se requisitis, sicut ab obiecto principaliter scientia specificatur. Nec

est possibile, quod afferit Cajet. dari posse scientias subalternas ratione principiorum, eo quia principia unius ad principia alterius pendant, & quod deinde non ad fit subordinatio obiectorum; et enim principia scientie in obiecto includuntur, ut diximus qu. præc. ergo dependentia principiorum ad dependentia obiectorum trahit originem.

Solum dubitari posset, an sicut obiectum subalternæ incomple- tum (de quo loquitur Cajet) debet esse aliquo modo idem cum obiecto subalternantis, idem fit dicendum de obiectis complexis, scilicet, de conclusionibus; ita ut tam subalternans, quam subalternata signentur eisdem obiecto.

Afferunt aliqui Thomistæ, afferentes subalternantem, & subalternatam in hoc differre, quod illa concl. demonstrat demonstratione propria, hæc vero demonstratione quæ.

83. Oppositum est verum cum Scot. qu. 3. prol. in fine, & 3. d. 24. qu. 1. A. & H. quem tene omnes imitantur, scilicet, quod necessarii diverse debent esse concl. utriusque, quod probat, quia, ut dicemus, principia subalternata suntur a subalternante, quomiam ab ipsa demonstrantur, sunt conclusiones ipsius, & ubi desinit subalternans, ibi incipit subalternata, ergo nequeunt istæ scientie de istodem esse concl. Tum quia eadem scientia poterit suas concl. utramque demonstrationem demonstrare, ut docet Aristot. 1. Post. 30. ergo hæc differentia non constituit scientiam subalternantem, & subalternatam.

Dices, Arist. 1. Post. 30. hoc discrimen ponit inter has scientias, quod exemplis confirmat; nam scientia navalis astrologia subalternatur, quia illa per experientiam notitiam conjunctionis Stellarum in signum tempestatis, vel serenitatis, hæc vero per propriam causam, & a priori. Machinativa etiam Stereometria subalternatur, quæ scilicet agit de corporibus solidis, & tamen illa experimento perspicit constructionem ædificiorum; hæc per causas. Resp. etiam Arist. ibi docere hæc differentiam in eadem totali scientia reperiri posse; idcirco; neq. conf. & art. feg. magis explicabimus, quo pacto intelligatur ibi Arist. & quæ sit hujus conditionis intelligentia.

Secundam conditionem aliqui negant, afferentes differentiam, quam addit subalternata supra subalternantis obiectum, debere esse essentialiam, aut saltem passionem inseparabilem, citatur præcipue Scot. 4. Met. qu. 9. ex his vero, qui hanc conditionem admittunt, est Zab. lib. detrib. præcog. c. 12. & Smigle. disp. 17. q. 8. doctes hanc accidentaliter differentiam superadditam non habere rationem partis formalis subiecti, sed materialis; v. gr. esse sonum, quæ est differentia à materia supra numerum addita, insonant non esse rationem formalem obiecti musicæ, sed materiam.

84. Dicendum est cum communi differentiam superadditam non esse essentialiam, nec passionem, sed materiam; ita colligitur ex Scoto citato. Prima pars, quod sit accidentaliter differentia, prob. ex Arist. sæpe cit. ubi habet, quod obiectum subalternata debet esse alterum, quod est accidentaliter differre ab obiecto subalternantis, nam differentia essentialis facit aliud, accidentalis facit alterum, ut dicitur capit. de differ. idem colligitur ex adductis exemplis ab Arist. Tum quia nequit esse essentialis, nam sic omnes scientie deberent dici subalternata metaphysicæ; tum etiam quia subalternata non dependet a subalternante, nam haberet propria principia immediata, & per se nota, abque eo quod a subalternante recipiat, quia passiones de illo obiecto demonstrabiles adæquate dependent ab illo cum tali differentia, verò grat. scientia de homine habet propria principia immediata, non probata in alia scientia, nam si subalternata, & primo ab hominis quidditate finit; consequens autem est falsum, quia subalternata ita pendet a subalternante, ut hac præcisa non haberet, unde suas concl. probaret, nec esset scientia; & tandem non esset scientia distincta a subalternante, sed potius cum illa unam totalem constitueret scientiam, sicut scientia de specie verb. grat. de demonstratione unam logicam totalem integrat cum scientia de syllogismo, & scientia de celo cum scientia de corpore naturali. Neque potest esse passio, nam ut notant Compl. & Riv. hic ad eandem scientiam spectat subiectum considerate, & passiones subiecti, ergo subalternans considerat obiectum, ut itat sub illa passione superaddita a subalternata, & sic non distinguuntur; tum quia i eo Sonc. 4. asserti hoc, ut salvetur unitatem per se obiecti subalternata, sed quamvis passio sit magis intrinseca subiecto, quam accidentalis differentia, adhuc non facit unum per se cum subiecto, quia est extra eius quidditatem, ergo frustra recedit Sonc. 4. communi sententia.

85. Secunda pars, quod se habeat ut pars formalis, non materialis, prob. a P. Fabio Theor. 12. quia, quod se habeat ut contrahens, & alteri adveniens iam constituit, nequit esse pars materialis, sed formalis, ut ostendimus disp. 6. quæst. 3. differentia a subalternata superaddita v. gr. esse sonorum respectu numeri contrahit numerum ad speciem considerationem, ubi ab Arist. universalis contemplabatur, & in hac toto, scilicet, in numero sonoro, non numerus intelligitur advenire sonoro sed sonorum numero, ergo, &c. Tum quia modus, considerandi se habeat, ut pars formalis, non materialis; hæc differentia se habeat, ut modus considerandi, sub quo subalternata speculatur obiectum subalternantis, ergo, &c.

86. Contra 1. partem concl. arguitur, eo quia differentia illa cum obiecto facit unum per accidens, & accidentaliter dicitur de ob-

iecto, at quæst. 2. art. 3. fusc ostendimus non posse dari scientiam de ente per accidens, nam præmissæ demonstrationes debent esse per se, & propositiones de ente per accidens formate non sunt per se, & 2. p. Infr. tract. 1. cap. 2. Tum quia scientia subalternans, & subalternata non nisi accidentaliter differunt, sicut obiectum illius accidentaliter differret ab obiecto illius.

87. Resp. committitur a DD. negantibus scientiam de ente per accidens, quam respon. optime declarat Complut. disp. 19. qu. 2. quod obiectum, & differentia accidentalis superaddita possunt multipliciter sumi, vel ut utrumque in recto, & sequi constitunt aliquod tertium, & hoc modo non pertinent ad scientiam, quia non faciunt unum per se, vel quia unum sit per se consideratum, aliud vero per accidens, & neque taliter spectant ad scientiam subalternantem; nam utrumque per se consideratum ab illa scilicet, quia quod est per se, potest esse sine eo, quod est per accidens, poterit dari scientia subalternata sine aliquo illorum, quod per accidens consideratur, ut verb. grat. musica sine numero vel sine sono, quod est falsum cum utrumque per se ad musicam pertinet: tertio possunt considerari, quatenus unum est de ratione alterius, non in recto, sed in obliquo, & hoc modo possunt a scientia contemplari, quod exemplo manifestatur; nam sonus secundum se, ut præcedit ad harmoniam, spectat ad Phys. sic numerus secundum se ad Arithmet. at si consideretur sonus in ordine ad harmoniam, & contentum, sic dependet a numero, qui se habet ut principium, & radix talis concentus, & in hoc sensu utrumque consideratur a musica; quo pacto obiectum subalternata est unum per se, quia unum per se in recto consideratur, scilicet musica, sonum harmonicum, numerum in obliquo, hæc principium, causam, & radicem sonus harmonicæ, possuntque de ipso formari propositiones per se, & passiones demonstrari; & cum differentia superaddita præcedat de obiecto subalternantis, ut sonorum harmonicæ de numero fit propositio de se falsam in quarto modo, quatenus effectus per se prædicator de sua causa per se, ut cum dicitur voluntas vult, quod sufficit ad rationem scientiæ saltem non rigorosæ, Ad 2. dicimus, non eadem distinctione dilingui debere scientias inter se, ac obiecta, nam scientia de substantia, & de accidente, imò de Deo, & creatura, sunt eiusdem generis, & tamen obiecta different plurimum genere; ratio est, quia non intrinsece, sed extrinsece scientiæ penes obiecta distinguuntur, quamvis ergo obiecta illa in esse rei per accidens distinguantur, attamen in esse scibili, seu ut per se considerantur a scientia, sufficient ad cauandas scientias specie essentialiter se distinctas. Ex quibus sequitur, non quamvisneque accidentaliter differentiam inperaditam unicuique obiecto sufficere ad constituendum subalternantem scientiam, aliter daretur scientia de numero colorato, de linea alba, &c. Sed solum illam, quæ per se respicit obiectum subalternantis, ut principium, & radicem alicuius effectus. Idem quoque dicendum de linea visuali, quæ ponitur obiectum perspectivæ, & de alius obiectis subalternantibus, nam visuali ut se respicit ad phil. fed visuali, ut sit per angulos, spectat ad perspectivam, quia ratione dependet a linea, quia anguli ex lineis tanquam ex principis constituantur.

88. Secundo contra secundam partem argum. Tum quia si differentia illa esset pars formalis, subalternatio scientiarum ab ipsa sumi deberet, sicut a principali, & sic quia sonus continetur sub re naturali, sicut & visuale, numerus vero, & linea sub re Mathematica; scientiæ de ipsis potius Physicæ, quam Mathem. subalternantur. Tum 2. quia subalternata dicitur a subalternante, quia illa applicat illius conclusiones alteri materię, ut v. gr. Geometria demonstrat partes circuli difficultis copulari, quia maxime inter se distant, hanc eandem demonstrationem conficit chiriurgus, sed in alia materia, quia solum considerat circulare vulnus, non quemcumque circulum, cum ergo ratione materie subalternata differat a subalternante differentia, quam addit, erit pars materialis. Tum 3. quia subalternata non demonstrat passiones ex natura, & principis illius differentia, sed potius ex natura, & principis obiecti subalternantis, nam principia a subalternante defumit, ergo potius obiectum erit ratio formalis, quam illud additum Tum 4. idem docet Aristot. 13. Met. lum. 1. cap. 3. dicens, eadem ratio de harmonicis, & passiva est 2. naturæ namque prout visus, vel prout vox speculatur, utrum prout linea, & numeri, at hæc proprie illorum passiones sunt.

89. Tertio, quod subalternans, & subalternata debeant in eodem intellectu reperiri, & continari, ita quod perfectivus non habens geometriam, sed solum cognoscit principia per fidem a Magistro, non habet veram scientiam perspectivæ; prob. a Scot. cit. de ratione scientiæ est, quod sit notitia certa, & evidens, ex principis certis, evidentiibus, & immediatis causis, notitia concl. subalternans in non habente subalternante non est hujusmodi, ergo,

90. Tertio, quod subalternans, & subalternata debeant in eodem intellectu reperiri, & continari, ita quod perfectivus non habens geometriam, sed solum cognoscit principia per fidem a Magistro, non habet veram scientiam perspectivæ; prob. a Scot. cit. de ratione scientiæ est, quod sit notitia certa, & evidens, ex principis certis, evidentiibus, & immediatis causis, notitia concl. subalternans in non habente subalternante non est hujusmodi, ergo,

91. Contra arg. cognitio principiorum in casu etiam radicaliter considerata non habet certitudinem, & evidenciam scientificam, quia spectat ad fidem, ergo non poterit causare notitiam concl. secundum substantiam certam, & evidenciam, nam effectus non excedit suam causam in perfectione concl. est effectus principiorum. Tum quia quælibet vera opinio est secundum substantiam scientificam, quod licet non probetur per propria, & evidenciam principia, ex se tamen esset demonstrabilis, nam proprias causas habet a parte rei, quamvis ignorentur. Tum quia sicut non datur cognitio alicuius, quæ sit radicaliter certa, & non actualiter, quia statim, ac non est actualiter certa, est essentialiter dubia, & opinio, ita neque dubialis est cognitio radicaliter evidens, & non actualiter; paritas patet, quia non minus certitudo est essentialis differentia cognitionis, quam evidenciam. Tandem sequitur quod cum principia subalternata ex se sint resolvable in principia subalternantis, quamvis non habens subalternantem ad se cognoscit illa scientificam cognitione formaliter, cognoscet tamen cognitione scientificam radicaliter, imò notitia cuilibet conclusionis, quamvis non habeatur per præmissas, posset adhuc dici scientia radicaliter, quia est taliter illa conclusio cognoscibilis, & quicquid contra istud dictum afferret Thomistæ potest contra ipsos retorqueri.

92. Contra arg. cognitio principiorum in casu etiam radicaliter considerata non habet certitudinem, & evidenciam scientificam, quia spectat ad fidem, ergo non poterit causare notitiam concl. secundum substantiam certam, & evidenciam, nam effectus non excedit suam causam in perfectione concl. est effectus principiorum. Tum quia quælibet vera opinio est secundum substantiam scientificam, quod licet non probetur per propria, & evidenciam principia, ex se tamen esset demonstrabilis, nam proprias causas habet a parte rei, quamvis ignorentur. Tum quia sicut non datur cognitio alicuius, quæ sit radicaliter certa, & non actualiter, quia statim, ac non est actualiter certa, est essentialiter dubia, & opinio, ita neque dubialis est cognitio radicaliter evidens, & non actualiter; paritas patet, quia non minus certitudo est essentialis differentia cognitionis, quam evidenciam. Tandem sequitur quod cum principia subalternata ex se sint resolvable in principia subalternantis, quamvis non habens subalternantem ad se cognoscit illa scientificam cognitione formaliter, cognoscet tamen cognitione scientificam radicaliter, imò notitia cuilibet conclusionis, quamvis non habeatur per præmissas, posset adhuc dici scientia radicaliter, quia est taliter illa conclusio cognoscibilis, & quicquid contra istud dictum afferret Thomistæ potest contra ipsos retorqueri.

93. Obic. 1. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

94. Obic. 2. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

95. Obic. 3. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

96. Obic. 4. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

97. Obic. 5. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

98. Obic. 6. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

ARTICULUS II.

Tertia conditio declaratur.

89. Negant aliqui, hanc conditionem esse necessariam, eo quia putant subalternantem, & subalternatam esse de eisdem concl., & solum differre, quando subalternans illas demonstrat demonstratione propria, quæ, subalternata vero demonstratione quæ. Committitur tamen conceditur hæc conditio, quod subalternata sumant principia a subalternante, sed differunt DD. Nam aliqui volunt esse omnino eadem principia utriusque Mirand. com. Logic. scilicet, alii vero docent esse diversa, ita ut principia subalternata sint conclusiones demonstratae in subalternante, inter quos est adhuc diffidium, nam quidam putant non esse necessarium, ut principia subalternata sint cognita vi subalternantis, sed sufficere, si experientia cognoscatur, & quod subalternata sciat resolvere suas conclus. in principia cognita per sensum, citantur Dur. quæst. 1. prol. ni. 52. Gillius lib. 1. traç. 6. Alii dicunt falsissimè, ut habens subalternantem cognoscit illa principia per fidem, & exactioritate habentibus subalternantem, qui evidentiter cognoscit illa principia; quare in sent. istorum, si quis non habet scientiam subalternantem, & consequenter tamen evidentiter concl. quæ sunt principia subalternata, & crederet scire illa principia, sicut vera principia subalternata habentem, adhuc ille diceretur habere subalternantem scientiam, licet subalternante careret; ita veriores Thomistæ, ut est videtur apud Complut. disput. 19. quæst. 3. & Jo. de S. Thom. quæst. 16. artic. 3. Tandem alii requirunt, ut esse principia sint nota habenti subalternantem vi subalternantis in eodem intellectu existentibus, & si non haberet subalternantem, nullo pacto cognito concl. subalternata tunc in illo dici subalternata scientia, sed potius opinio; ita expresse Doct. qu. 3. prol. in fin. & 3. d. 24. §. ad 1. pro. 1. opin. quem præter Scot. sequuntur Aur. Greg. Gab. Dur. Argent. in prol. sent. Valf. 1. p. disp. 4. c. 5. & 6. Val. disp. 1. 1. p. pun. 3. Mol. ibid. q. 1. 2. Sonc. 4. Met. q. 9. Suarez d. 1. Met. sec. 5. Conim. Morif. Blanc. Averla, Amicus, Ruvius hic, & alii.

90. Dicendum est, necessariò subalternatam debere accipere sua principia a subalternante, cuius sunt conclusiones demonstratæ, & in eodem intellectu convenire debere utramque scientiam, aliter subalternata non esset subalternata scientia, prob. primo, quod principia a subalternante suscipiat, tum quia dependentia scientie ratione obiecti arguit dependentiam in principis, quæ virtualiter in obiectis continentur. Tum quia si subalternans, & subalternata essent de istodem conclusio, sed ab illa a priori demonstrantur ab ipsa solum demonstratione quæ, frustra daretur subalternata scientia, si de eadem rei haberetur alia perfectio, scilicet, subalternans, quæ procedit demonstratione propria quæ; imò omnis Geometra esset perfectè perspectivus, & omnis arithmeticus perfectè musicus, abique eo quod perspectivus, vel musicus ad didicet, scilicet, scientiam illam a posteriori. Tum quia subalternans, & subalternata differunt obiectivis, ergo, & conclusionibus. Tum quia subalternata quoad cognitionem, quia & per sensum non pendet a subalternante, ergo nulla erit subordinatio.

91. Secundo, quod hæc principia subalternata sint conclusiones subalternantis, & non eadem omnino utriusque per. ex illo dicto Scoti ac non omnia sunt recepta, quod ubi desinit subalternans incipit subalternata, scientia vero quæcumq. desinit in concl. ergo conclusio subalternantis erunt principia subalternata. Tum quia si essent eadem principia, ergo eadem concl. ergo nulla distinctio inter has scientias. Tum quia hoc patet exemplo, nam perspectivus v. gr. demonstrat rem a longè visam minorem apparere, quam fit in se ipsa, hæc demonstratio, res visâ sub angulo magis protracto, videtur sub angulo minori, & minor apparere, res a longè visâ videtur sub angulo magis protracto, ergo, &c. principia hujus demonstrationis non sunt principia Geometriæ, imò potius conclusiones nam Geometria demonstrat maj. quia linea ab eadem habet protracta, & quo prius conjungitur, efficiunt majorem angulum, quo magis protrahuntur, eo minorem causant angulum, res a longè visâ videtur per lineas magis protractas, ergo per minorem angulum videtur, ecce quomodo subalternans probat, & demonstrat principia subalternata. Hoc autem non est necessariò intelligendum de omnibus principis, sicut nec sufficit, ut unum, vel alterum principium demonstretur a subalternante, sed requiritur, quod principia subalternata pro majori parte dependeat a subalternante, hinc quamvis Chiriurgia quoad hæc conclusionem, quod vulnus circulare difficile curetur, dependeat a Geometria, quæ causam a priori affligat, eo quia partes circuli inter omnes figuras maxime inter se distat, quoniam circulus ex angulis non constat non ob id tamen Chiriurgus dicitur Geometriæ subalternata simpliciter, sed tantum secundum quid, nam in aliis principis non pendet ab illa.

92. Tertio, quod subalternans, & subalternata debeant in eodem intellectu reperiri, & continari, ita quod perfectivus non habens geometriam, sed solum cognoscit principia per fidem a Magistro, non habet veram scientiam perspectivæ; prob. a Scot. cit. de ratione scientiæ est, quod sit notitia certa, & evidens, ex principis certis, evidentiibus, & immediatis causis, notitia concl. subalternans in non habente subalternante non est hujusmodi, ergo,

93. Obic. 1. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

94. Obic. 2. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

95. Obic. 3. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

96. Obic. 4. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

97. Obic. 5. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

98. Obic. 6. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

99. Obic. 7. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

100. Obic. 8. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

&c. Ma. patet ex qu. 1. hujus disp. & ex Arist. 1. Post. c. 1. ubi docet non habere demonstrationem, neq. scientiam, qui nescit concl. resolvere in principia usq. ad prima, & immediata. Mi. Prob. omnem certitudinem, & evidenciam habet conclusio a certitudine, & evidenciam principiorum, ex quo infert Arist. principia esse certiora, & notiora, sed principia in non habente subalternante non habent certitudinem, & evidenciam, quia non sunt immediata, & ex terminorum apprehensione nocivissima, sed per principia subalternantis demonstrabilia, quæ tamen ignoratur ab illo, ergo nequeunt certitudinem, & evidenciam incongruè tribueri: nemo enim dicit, quod non habet.

Reip. 1. non esse de ratione scientiæ evidenciam, sed certitudinem, quia finis scientiæ est assecutio veri, seu firma adhesio ad verum, quæ per certitudinem habetur: at evidenciam, & claritas requiritur ut alteri deserviens, quatenus obiectum evidens firmiore causat assensum; modo fides humana aliquando talem certitudinem causat, ut omnem hæsitacionem excludat, ut sine hæsitacione credimus Indos esse, aut Roman; hæc certitudine credit non habens geometriam principia perspective in attestacione Magistri; maxime quia non credit Magistro, ut homo esset, sed ut geometer, & consequenter, ut habens firmatam, & evidenciam illorum principiorum.

91. Sed in primis falsum est evidenciam non esse conditionem per se ad scientiam requisitam, ut probavimus 4. 1. cit. & disp. sequ. quæst. 3. art. 2. dicimus, nam claritas in cognitione non sufficit, sed exigitur propter certitudinem, sed propter seipsum, quia est intrinseca perfectio cognitionis, unde intrinsece perfectior est cognitio clara, quam obscura, quamvis utraque certa; quod non esset verum, si esset tantum accidentaliter cognitio, quod enim est de per accidens, non distinguit essentialiter evidenciam essentialiter facit distinguere scientia a fide. Tū quia hæc certitudo non excedit limites fidei, quantumvis maxima, ergo non poterit causare certitudinem scientificam, ad quam aliquid plus requiritur. Tandem si cognitio concl. subalternata erit scientia, dummodo ipsarum principia apprehendantur, ut vera, idem de qualibet scientia dici poterit; scilicet, quod si principia alicuius concl. credantur fide formidine, concl. erit scientifica, non ergo peculiariter de subalternata, hoc esset asserendum.

Reip. 2. notitiam hanc radicaliter, & secundum substantiam esse certam, & evidenciam, nam ex se aptitudinem habet, & inclinationem resolvendi sua principia in principia subalternantis, quamvis de facto non resolvat propter defectum subiecti, scilicet intellectus, in quo non adeo subalternans, cui possit continuari, & hæc ratione habenti illam non tribuit denominationem scientificam certo, & evidenciam cognoscens; ad scientiam autem secundum se sufficit evidenciam radicalis, non autem ad scientiam secundum statum perfectum.

92. Contra arg. cognitio principiorum in casu etiam radicaliter considerata non habet certitudinem, & evidenciam scientificam, quia spectat ad fidem, ergo non poterit causare notitiam concl. secundum substantiam certam, & evidenciam, nam effectus non excedit suam causam in perfectione concl. est effectus principiorum. Tum quia quælibet vera opinio est secundum substantiam scientificam, quod licet non probetur per propria, & evidenciam principia, ex se tamen esset demonstrabilis, nam proprias causas habet a parte rei, quamvis ignorentur. Tum quia sicut non datur cognitio alicuius, quæ sit radicaliter certa, & non actualiter, quia statim, ac non est actualiter certa, est essentialiter dubia, & opinio, ita neque dubialis est cognitio radicaliter evidens, & non actualiter; paritas patet, quia non minus certitudo est essentialis differentia cognitionis, quam evidenciam. Tandem sequitur quod cum principia subalternata ex se sint resolvable in principia subalternantis, quamvis non habens subalternantem ad se cognoscit illa scientificam cognitione formaliter, cognoscet tamen cognitione scientificam radicaliter, imò notitia cuilibet conclusionis, quamvis non habeatur per præmissas, posset adhuc dici scientia radicaliter, quia est taliter illa conclusio cognoscibilis, & quicquid contra istud dictum afferret Thomistæ potest contra ipsos retorqueri.

93. Obic. 1. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

94. Obic. 2. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

95. Obic. 3. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

96. Obic. 4. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

97. Obic. 5. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differre subalternantem a subalternata, quod illa demonstrat præter quæ subalternans, scilicet, quod eadem concl. ab una demonstrantur a priori, ab altera a posteriori, & via sensus, ut seipsum ibi declarat; unde videmus multos musica polere sine arithmetica, nam illam ac-

98. Obic. 6. quod subalternans, & subalternata sint de eisdem concl. Tum quia Arist. 1. Post. c. 7. tex. 20. ait modum, & perspicuum posse demonstrare, quæ ad geometriam, & arithmeticonem spectant, &c. 10. tex. 30. in hoc, ait, differ

quirunt per experientiam. Tum 2. quia ut dicebamus ar. preced. in 2. argum. princip. in 2. & Conf. in oppos. subalternata eadem demonstrant concl. subalternantis, & solum differunt, quod ubi subalternans demonstrat in universali, subalternata illas applicat determinata materia; unde principis utitur eisdem, sed applicatae proprie materiae, ergo nulla est differentia inter concl. unius, & alterius, nisi extrinseca, & materialis, sicut albedo a subiecto abstracta non differt essentialiter a scijs ut in subiecto. Tum 3. conclusio pertinet ad illum habitum, ad quem spectat medius terminus, sed medius terminus, quo subalternata utitur, pertinet ad subalternantem, ergo, &c. Tandem ab Arist. hab scientie univoce dicitur, ergo non differunt inter se.

Resp. ad 1. Arist. in tex. 20. non docere musicum, & arithmeticum esse de eisdem concl. sed solum, quod quilibet scientia de se procedere ex proprijs, nec licere transire de genere in genus, praeterquam quod in subalternatis scientijs, in quibus superior quatuordecim ad genus inferioris, & ipsius conclusio demonstrat falsum in universali, quia affirmatam habent per se objecta, unde conatque dici solent in tex. 30. quomvis multum varient inter se Doct. breviter dicimus Arist. ibi loqui de subalternata, non solum ut dicit habitum concl. demonstratarum per principia a subalternante accepta, sed quoque ut significat habitum conclus. via sensus, & experientia probatarum, & hac ratione dixit subalternata demonstrare quia, & per sensum, nam musica v.g. est duplex, altera experimentalis, & haec potest haberi sine arithmetica, cui proprie non subalternatur; alia scientifica, quae suas probat concl. per principia in arithmetica probata, & haec proprie est subalternata, cum igitur ait Arist. subalternans demonstrare quia, & per sensum, loquitur de experimentalis, quae ut sic non est reductiva subalternata, sed solum specificativa; scientifica quoque dicitur demonstrare quia nam ut dicimus dispat. seq. duplex est demonstratio, una propter quid, quae habet omnes condiciones in definitione posita, altera quia, quae aliqua ex illis deficit conditionibus, modo subalternata non demonstrat ex immediatis, nam sua principia demonstrantur in subalternante, idcirco non habent propria principia, sed sumat illa a subalternante, ergo non est de ratione subalternatae, quod conclus. in ipsa subalternata sint evidentes, ergo si esset sine subalternante, adhuc esset scientia. Tum 2. Aritologia plurima demonstrat ex principijs creditis sola fide, nam conjunctio, & aspectus siderum, numerus orbium, ex motuum maxime diversitate demonstrantur, quae non nisi longa experientia a pluribus successiveri observata potest haberi, ex quibus principijs fide creditis scientificis reliqua demonstrantur, ergo, &c. Tum 3. musicus ut musicus est sciens, sed musicus, ut musicus non est arithmeticus, ergo ut non arithmeticus est sciens, ergo non habens arithmeticae adhuc habet musicam scientiam, haec enim etiam, ut distincta ab arithmetica est scientia. Tum 4. scientia subalternata, ut sic supponit, non probat sua principia, & ut sic est scientia, ergo de ratione subalternantis scientie non est, quod sciat sua principia in ratione resolvitur, quae separata a subalternante erit quoque scientia. Tum 5. isti habitus realiter distinguuntur, ergo postea procedere ad probandas conclus. ut prius, ergo sicut antea alicui elicit dicebantur scientifici, quia ab habitu scientie causati, etiam post separationem tales erunt, quia habitus solus in confinis actus inclinatur. Tum 6. subalternata quantum est ex se inclinatur in conclus. evidentem virtus subalternantis, ergo si aliquando acquirunt, per fidem, hoc est per accidens, quia ratione non erit invidens, & obscura, sed ex se evidens, prob. seq. quia fides subintrinseque loco subalternantis ratione obscuritatis sed propter certitudinem, quam habet, ergo non communicat scientie obscuritatem, sed certitudinem. Tandem habitus subalternantis, ut est petit contineri cum subalternante, etiam quando est separatus, ergo si non continuatur actus, est de se per accidens, & quia conservat aptitudinem, erit semper idem habitus scientificus, hinc Arist. 6. Ethic. cap. 4. loquens de notitia principiorum ait, Cum enim aliquantulum subalternata sunt ipsa principia, &c.

97 Respondeo ad 1. ex Scot. in 3. cit. de ratione subalternantis est, quod habeat principia nota in subalternante, & si non essent nota in subalternante, ipsa non esset scientia; sicut si conclusio in quantumque scientia non esset evidens per principia, non esset scientifica, ergo intellectui non habenti subalternantem subalternata non erit scientia, quomvis si in se spectetur, fit scientia, sicut nec conclusio demonstrabilis est scientifica nec scientia illam demonstrat. Ad secundum multa astrologi propria experientia cognoscunt, nam licet non vident tot anni, quot una circulatio completat, at tamen ex observatione jam habita poterunt calculando deducere durationem caelestis circulationis, cum egi unquam moverantur, in his verbis, in quibus hinc procedunt, non habent scientiam. Ad tertium neg. confeg. ultem. etiam nec scientia est habitus principiorum, ut scientia est, & tamen non potest ab illo separari, concedimus itaque distinctionem inter has scientias, non tamen separabilitatem distinctae, ut scientia est, ab Arithmet. in eodem intellectu. Ad quartum subalternata supponit ipsa principia probata in subalternante, non autem probata, & ideo dicitur subalternata, & si non essent probata in illa, tunc subalternata non esset scientia, si non essent habet principia non sunt probata, & evidenti, in ipso subalternante non erit scientia, sicut de conc. scibili apud intellectum nescientem principia ad-

95 Resp. ad 1. conclus. subalternantis sunt principia subalternantis, non quidem ut in universalis demonstrantur, sed ut ad materiam subalternatae applicantur modo explicato in praeced. solnt. Ad 2. causa remota est duplex, una quae non causat effectum, nisi per aliquas differentias essentiales contrahatur, ut animal respectu scibili altera, quae non causat effectum, nisi determinatae materiae applicetur, ut circuleto, nisi carni vulneratae applicetur, non causat diffisilem curationem; prima cum differentia ad-

96 Respondeo ad 1. ex Scot. in 3. cit. de ratione subalternantis est, quod habeat principia nota in subalternante, & si non essent nota in subalternante, ipsa non esset scientia; sicut si conclusio in quantumque scientia non esset evidens per principia, non esset scientifica, ergo intellectui non habenti subalternantem subalternata non erit scientia, quomvis si in se spectetur, fit scientia, sicut nec conclusio demonstrabilis est scientifica nec scientia illam demonstrat. Ad secundum multa astrologi propria experientia cognoscunt, nam licet non vident tot anni, quot una circulatio completat, at tamen ex observatione jam habita poterunt calculando deducere durationem caelestis circulationis, cum egi unquam moverantur, in his verbis, in quibus hinc procedunt, non habent scientiam. Ad tertium neg. confeg. ultem. etiam nec scientia est habitus principiorum, ut scientia est, & tamen non potest ab illo separari, concedimus itaque distinctionem inter has scientias, non tamen separabilitatem distinctae, ut scientia est, ab Arithmet. in eodem intellectu. Ad quartum subalternata supponit ipsa principia probata in subalternante, non autem probata, & ideo dicitur subalternata, & si non essent probata in illa, tunc subalternata non esset scientia, si non essent habet principia non sunt probata, & evidenti, in ipso subalternante non erit scientia, sicut de conc. scibili apud intellectum nescientem principia ad-

ximus non esse scientiam. Ad 5. admissio casu habitus ille non inclinatur in posteriores syllogismos, quia conclusio, postea probatae pertinere ad fidem; vel si ad scientiam, non ad subalternatam, sed ad illam, quae principia probat a posteriori, & per sensum, & dicitur experimentalis, ut diximus. Ad 6. & 7. subalternata scientia ita per se petit a subalternante causari, ut si ab illa non causatur, non esset scientia subalternata, neque si actu non continuatur, ut de conclus. diximus respectu principiorum; cum dicitur, quod fides subintrinseque, & resp. ex hoc ipso, quod evidens non tribuit, iam communicat obscuritatem, nec fides humana est tanta certitudinis, ut certitudinem scientie adaequet. Arist. autem, ut notat Lich. 3. d. 2. loquitur de scientia per accidens, & secundum quid, quod colligit ex ipso contextu, nam in fine illius litterae addit Arist. Quom enim finem quodammodo adhibet, & principia sibi nota sunt, sicut, nam si un magis dicitur scilicet loquuntur actionem habent scientiam.

Unum est hic non quod assignatae tres condiciones conveniunt scientiae subalternatae simpliciter; si tamen altera aliqua scientia, cui una, vel duae conveniunt condiciones, diceretur subalternata; illi non simpliciter, sed secundum quid.

QUESTIO V.

De divisione Scientiae in Speculativam, & Practicam.

98 Hec divisio, quomvis possit cognitioni in communi adaptari, aut saltem cognitioni, prout est communis secundum, & certae operationi intellectus, omnes enim iudicium, & omnis discursus potest dici practicus, vel speculativus, at tamen specialis nomen, ut scientiae competit tam actuali, quam habituali. Quapropter not. quod sicut in quolibet habet tria intervientia, scilicet, habitus ipse, adus, in quem habitus inclinatur, & obiectum actus, circa quod versatur; sic in Scientia tam practica, quam speculativa, nam in scientia speculativa adus habitus speculativus, adus actus, qui dicitur speculatio, vel cognitio speculativa, & tandem est obiectum speculabile, a quo tam actus, quam habitus denominantur speculativi; in practica quoque adus habitus practicus, cognitio practica, & obiectum practabile, & operabile, quod praxis appellari consuevit, praxis enim est nomen Graecum, & Latine sonat idem, ac operatio, estque nomen abstractum, a quo practicum derivat; unde non eodem modo se habent praxis, & practicum, speculatio, & speculabile, nam speculatio proprie dicitur de actu, non de obiecto, praxis & contra dicitur de obiecto, non de actu, qui practicus denominatur a praxi; hinc praxis distinguitur a cognitione practica contra. Baech. 40. 4. pro. artic. 2. oppositum substantivum, & ratio est communis utriusque nomen Philosophorum, quam Theologorum tam Aristot. 6. Eth. cap. 4. ubi ad actionem, & effectum ponit obiecta, circa quae habitus practici versantur; de quo videtur Lich. qu. 4. pro. & P. Fabr. 6. Met. disp. 1.

Cum igitur habitus habeant specificari ab actibus, & actus ab obiectis, ut percipiuntur, quid esse speculativum, & practicum dicant in habitu scientifico, debemus prius quaerere de acta, per quod constituitur in tali, vel tali esse, quod nequibus cognoscere, nisi obiecta illorum sciamus, per quod differant inter se; facile autem erit cognoscere, quid fit obiectum speculabile, si prius investigabimus, quid fit praxis, nam per negationem talis rationis constituitur praxis explicabimus rationem speculabilem de illo obiecto.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit Praxis.

99 Difficilem, simulque facilem difficultatem aggredimur explicandam, difficilem, propter opinionum varietatem, facilem, quia punctus controversiae consistit in Doctorem placitis, cum sit ferè Nominalis namsis, nam quilibet pro arbitratu utitur hoc nomine Praxis illud nomen ampliò, vel restringendo.

Ut autem certa ab incertis separemus, concedunt omnes nomine Praxis solum ad actionem intellectuales naturae cum Scot. 1. Met. quæst. 7. intelligi debere, nec quomunque, sed tantum, quae aliquo pacto dirigibilis est, unde nec actiones brutales, nec inanimatas, neque illas, quae in hominibus naturales sunt, & ab imperio voluntatis excipiuntur, ut sunt operationes vegetales, &c. dicuntur Praxis, quia non sunt dirigibiles; idcirco tria sunt actionum genera, quae nomen Praxis sortiri possent, scilicet, actiones intellectuales, actiones voluntatis, & actiones sensuum; nec solum est distinctio, an illae actiones sint practicae, verum etiam an absolute ipsius ratio praxis conveniat, an verò observatis quibusdam conditionibus, & eodem modo, vel uni primario, alteri secundario.

Prima opinio solas actiones externas, & transeuntes ponit esse Praxis, non internas, & immanentes, citatur D. Thom. 1. 2. quæst. 57. artic. 1. ad 1. & 2. quæst. 179. artic. 2. Communis tamen concedit etiam de actibus immanentibus, & internis, licet non de omnibus, nam quod spectat ad actus voluntatis Henr. 1. p.

artic. 8. quæst. 3. ad 3. & Vatro lib. 1. quæst. 4. negant intentionem finis esse praxim, sed solum electionem mediorum. Maior lis est de actibus intellectus, nam cum possit dupliciter considerari, vel ut ab imperio voluntatis praescindatur, & antecedatur, vel ut voluntate imperantur, quidam volunt etiam in primo modo consideratos esse praxim, si sunt dirigibiles, ita Nominales omnes, ut Ocham Gabr. in prol. sent. Gregor. quæst. 5. artic. 1. Rubion. quæst. 10. artic. 1. conclus. 3. & 4. Mol. 1. par. quæst. 1. artic. 4. Valquez dispat. 8. Alent. 6. Metaph. initio Font. 2. Metaph. cap. 3. quæst. 2. section. 3. Suarez dispat. 4. Metaph. sect. 13. num. 20. & seq. Perer. 1. Phys. cap. 2. Hurtad. dispat. 11. de Anim. & dispat. 2. Logic. sect. 2. Arriag. dispat. 1. Logic. sed. 1. Moril. dispat. 12. Log. quæst. 6. Blanc. dispat. 2. sed. 4. Joan. de Sandt. Thom. par. 2. Log. quæst. 1. artic. 4. Conimb. quæst. 1. proem. artic. 5. Riv. quæst. 5. proem. Averia quæst. 26. sed. 3. Amic. tractat. 27. dispat. 4. quæst. 4. dub. 5. Jav. 6. Metaph. quæst. 4. & alii. Quidam vero absolute negant ut sic esse praxim, ita Scot. quæst. 4. pro. artic. 1. ubi Balfol. Licher. Barg. Virgil. Tatar. & quæst. 2. proem. Log. 9. secundum secundam. Anton. And. 1. Metaph. quæst. 11. Zerb. quæst. ultim. Fab. in prol. dispat. 9. & 6. Metaph. dispat. 1. Rad. 1. par. controv. 3. art. 1. Vulp. 1. par. dispat. 4. artic. 1. & dispat. 28. artic. 8. Smilinch. quo proem. Theolog. num. 124. & seq. Gavel. de Anim. dispat. 3. sect. 4. & super 1. Metaph. Scot. quæst. 7. & quæst. 4. pro. in Schol. Cametar. quæst. 4. Logic. & ex Thomisil leguntur Casprou. quæst. 1. pro. conclus. 4. Sone. 6. Metaph. quæst. 2. Sotus in proem. quæst. 4. ubi Masius quæst. 10. Diaza. a Jela quæst. 6. Complut. dispat. 1. quæst. 6. Corlell. dispat. 1. sed. 2. item Durand. quæst. 6. pro. Sueli. 1. Met. dispat. 10. alii. In actibus intellectus spectatur, ut est a voluntate imperatus, adhuc esse praxim negant ex Scotisil Anton. And. Rada. Smilinch. Zerb. Tatar. Cametar. Vulp. & Balfol. videtur admittunt alii aliquo modo cum ceteris Authoribus, ut citabimus.

Est quoque differentia quoad condiciones aliquas, nam Gregor. Rub. & Font. cir. aiunt non requiri, quod sciens, seu habens cognitionem practicam sit potens efficiere actionem, quae dicitur Praxis, communior verò exigit potentiam activam saltem remotam in ipso sciente, ita Valsg. Arriag. Mol. Ovviel. Averl. & alii. Quidam addunt deinde, talem actionem debere liberam esse; quidam verò luficere docent, ut sit ex se a voluntate dependens, quidam non liberè fiat, ita Ovviel. contr. 1. Log. punct. 2.

Tandem est discrepantia, eo quia Averla sustinet sect. 5. actum imperatum primario esse praxim, imperantem verò secundario, oppositum docetur a Scotisil inter quos mediat Amic. dub. 5. nam actus virtutis morales imperatos a voluntate inquis, esse secundario praxim, imperantes vero scilicet, qui elicuntur a voluntate imperante alijs potentis, esse primario, actus tamen artificiales, ut sunt opera artis, & contra scilicet, imperatos primario, imperantes secundario.

100 Dicimus primò, nullam a dum precedentem voluntatis imperium esse proprie praxim; haec conclus. est Scoti 1. Metaph. qu. 7. & quæst. 4. pro. artic. 1. & ex parte fuit probata quæst. proem. artic. 5. dum Logicam speculativam scientiam stratumus, quomvis fit operationum intellectus directiva; & prob. adhuc primo de operatione intellectus ab alia directiva, quia praxis proprie loquendo differt ab obiecto speculabili, nam cognitio practica differt a cognitione speculativa ex hoc, quod illa est ad praxim, illa ad obiectum ut speculabile, id est ut merè contemplabile, & cognoscibile, unde non solum denominat diversimode proprias cognitions, sed etiam diversimode dividunt illas, nam circa obiectum speculabile cognitio speculativa denominatur vera, si conformis est illi; & falsa, si difforsim; at cognitio practica non dicitur vera, vel falsa, sed bona, vel mala, sicut praxis alia est bona, alia mala; at speculabile, vel verum, vel falsum dicitur loquendo de veritate, & falsitate obiectiva, ergo omnis cognitio, quae vera, vel falsa proprie denominatur, non tamen bona, vel mala, spectat potius ad genus speculabilis, quam ad genus praxis, talis est cognitio directiva ab alia cognitione, seu a regulis logicis, nam in hac cognitione duobus postsumus concipere, vel entitatem, vel directionem passivam iuxta logicales regulas, quae est illatio, & consequentia, entitas actus non dicitur bona, vel mala, sed vera, vel falsa, ut patet, consequentia quoque dicitur vera, vel falsa; & quomvis aliquando dicitur bona, vel mala, hoc est improprie, quatenus cum veritate, & falsitate confunduntur, quia bonitas proprie dicta pertinet ad voluntatis obiectum, non ad obiectum intellectus, unde quomodoque quis percipiens obiecti quiddam dicitur bene discurre ad idem verè. Tum quia cognitio directiva, ut cognitio est, spectat ad genus speculabilis, quia solum intendit veritatis obiectiva attingentiam, ergo etiam ut directiva ad praxim non spectabit, Prob. confeg. nam illa directio est instrumentum ad veritatis indagatorem ordinatum, tanquam ad finem, ergo proprie ad genus sui finis reducti debet, non ad genus finis oppositi, quails est praxis respectu contemplationis veritatis. Accedit, quod Arist. scientiam practicam, seu activam semper deservit in ordine ad voluntatem, sive appetitum rationis; ita 6. Eth. cap. 2. 3. de An. 46. & 49. 6. Met. cap. 1. & alibi.

Conf. actio intellectus dirigens aliam actionem eisdem non est proprie practica, ergo actio directiva non est praxis, confeg. patet, antec. prob. cognitio practica directiva ex sua ratione hoc habet, quod si maturo consilio, & prudenter sit elicita, quomvis cum obiecto non conformetur, adhuc boni indicatur, estque sufficienti regula